

























































## 2. การอภิปรายแยกรายยุทธศาสตร์

2.1 ยุทธศาสตร์ผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้ามันสำปะหลังเส้นของอาเซียน เป็นยุทธศาสตร์ที่ได้จากการเชื่อมโยงประเด็นจุดแข็งและโอกาส ซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะใช้จุดแข็งของมันสำปะหลังไทย เพื่อฉวยโอกาสในการผลักดันการค้ามันสำปะหลังเส้นไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านมีความเห็นว่าการที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้ามันสำปะหลังเส้นของอาเซียนได้นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องปรับปรุงและแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้า การนำเข้ามันสำปะหลังเส้นจากประเทศเพื่อนบ้านและการส่งออกมันสำปะหลังเส้นไปยังต่างประเทศ เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อการบริหารจัดการ ซึ่งการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะต้องดำเนินการ โดยการบูรณาการงานร่วมกัน และเป็นการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินการครอบคลุมทุกด้านและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสินค้ามันสำปะหลังเป็นสินค้าที่มีเกษตรกรไทยเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงไม่ควรปล่อยให้การค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเป็นไปอย่างเสรีมากเกินไป ในระยะสั้นควรเริ่มปรับกฎระเบียบให้เหมาะสมและมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศให้น้อยที่สุด เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งเกษตรกรหรือผู้ประกอบการมีระยะเวลาในการเตรียมตัวและปรับตัว ก่อนที่จะเปิดเสรีทางการค้าในระยะยาวต่อไป

เนื่องจากประเทศไทยมีระบบคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานที่ดีกว่าประเทศอื่นในอาเซียน แต่ในภาพรวมแล้วยังต่ำกว่าประเทศชั้นนำอื่นๆ ดังนั้น จึงจะต้องมีการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ทัดเทียมกับประเทศชั้นนำทั่วโลก และปัจจุบันการส่งออกมันสำปะหลังเส้นของไทย จะดำเนินการโดยขนถ่ายสินค้าลงเรือโอป๊ะ และลากไปขนถ่ายขึ้นเรือที่กลางทะเลบริเวณเกาะสีชัง หากประเทศไทยต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งมันสำปะหลังเส้นของอาเซียน ควรที่จะพัฒนาระบบการขนส่ง โดยพิจารณาเพิ่มอุปกรณ์ที่สามารถลดมลภาวะในการขนถ่าย หรือพยายามผลักดันให้มีการส่งออกสินค้าผ่านตู้คอนเทนเนอร์ให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อภาพรวมของประเทศในระยะยาวต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิ เศวตวัณ (2549 : 160-196) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การส่งออกข้าวหอมมะลิไทยในตลาดโลก และได้มีข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่มีปัญหา ได้แก่ ปัญหาค่าไฟฟ้าแพง ปัญหาไทยไม่มีสายการบินเรือแห่งชาติ นอกจากนี้ รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศ เพราะส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ทำให้ไทยสูญเสีย

ความได้เปรียบในการแข่งขันระยะยาว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพา เปี่ยมทองคำ (2553 : 194-195) ที่ศึกษาการเชื่อมโยงของตลาดมันสำปะหลังของประเทศไทย และเห็นว่ารัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมแนวทางพัฒนาที่เพิ่มบทบาทไปที่การพัฒนาทางด้านโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทาน เพื่อช่วยลดต้นทุนค่าขนส่ง อันจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น เพราะมันสำปะหลังในประเทศไทยเป็นการผลิตเพื่อส่งออกเป็นหลัก

นอกจากนี้ ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์คุณประโยชน์ของมันสำปะหลังเส้นไทยในตลาดจีนเป็นระยะ โดยชักจูงให้มาใช้สินค้าไทยเพราะมีคุณภาพดี เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและรักษาฐานตลาดเดิมไว้ ในขณะที่เดียวกันควรส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาการผลิตมันสำปะหลังเส้นคุณภาพดี เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้าอีกทางหนึ่ง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวรัฐบาลจะต้องสนับสนุนงบประมาณในการค้นคว้า และวิจัย รวมถึงแก้ไขปัญหาอุปสรรคในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตทิพย์ พึ่งอาศรัย (2547 : 108-110) ซึ่งได้เสนอแนะว่าควรปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของจีน ซึ่งจีนต้องการมันเส้นคุณภาพดี ได้แก่มันเส้นสะอาดและมันเส้นปอกเปลือก จะทำให้ไทยสามารถรักษาและเพิ่มส่วนแบ่งตลาดในจีนได้ และงานวิจัยของ ศราวุฒ หนูโยม (2554 : 118-119) ที่เสนอว่าหากมีการบริหารจัดการต้นทุนให้ถูกกว่าประเทศคู่แข่งและมีคุณภาพตามที่ผู้ซื้อต้องการ ก็จะทำให้สามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดที่ครองอยู่เดิม และเพิ่มส่วนแบ่งตลาดจากประเทศคู่แข่งได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา ทองสวัสดิ์ (2553 : 144) ศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง พบว่าตลาดส่งออกมันสำปะหลังเส้นไทยมีศักยภาพในการแข่งขันสูงในตลาดจีน จึงควรรักษาสถานะให้คงอยู่ต่อไป โดยคำนึงถึงคุณภาพสินค้าเป็นสำคัญ ซึ่งควรสนับสนุนให้มีการทำมันเส้นสะอาดมากขึ้นเนื่องจากเป็นที่ต้องการของผู้นำเข้า และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับมันสำปะหลังทางหนึ่งด้วย

2.2 ยุทธศาสตร์ทบทวนและปรับปรุงนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นยุทธศาสตร์ที่ได้จากการเชื่อมโยงประเด็นจุดแข็งและอุปสรรค ซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะใช้จุดแข็งของมันสำปะหลังไทย เพื่อลดผลกระทบจากอุปสรรคของการค้ามันสำปะหลังเส้นไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน จากผลการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านมีความเห็นว่า สิ่งสำคัญที่สุดในการปรับปรุงนโยบายนั้นคือ การกำหนดนโยบายของภาครัฐ ต้องไม่นำมันสำปะหลังไปเป็นสินค้าประชานิยมเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ควรกำหนดนโยบายที่ผลประโยชน์ส่งตรงสู่เกษตรกร โดยตรง ถึงแม้นโยบายแทรกแซงตลาดที่ผ่านมา เช่น การประกันราคาผลผลิตหรือการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร จะ

เป็นวิธีที่หลายประเทศใช้แก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ หรือเพื่อพยุงราคาสินค้าเกษตร แต่เป็นการแก้ไขปัญหาระยะสั้นและจะเกิดผลเสียต่อเกษตรกรในระยะยาว เพราะจะทำให้เกษตรกรไม่พึ่งพาตนเองและรอการพึ่งพารัฐเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐจะต้องปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการกำหนดนโยบายและแก้ไขปัญหาให้รวดเร็ว ซึ่งการดำเนินการทุกขั้นตอนมีความล่าช้า เนื่องจากจะต้องผ่านการพิจารณากันกรองจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบผู้บังคับบัญชา หน่วยงานหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องหลายขั้นตอน อีกทั้งผู้กำหนดนโยบายมักไม่ใช่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นๆ โดยตรง ทำให้การหาแนวทางแก้ไขปัญหายังไม่รวดเร็วและถูกต้องเท่าที่ควร ทั้งนี้ได้มีผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะว่าควรให้มีผู้แทนภาคเกษตรกรและภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ภาครัฐสามารถรับรู้ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด สำหรับการทบทวนและปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันปรับปรุงกฎระเบียบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติงาน การทำงานไม่ซ้ำซ้อนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะจากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ถึงแม้สินค้าน้ำมันสำเร็จรูป จะมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมศุลกากร กรมการค้าภายใน และกรมการค้าต่างประเทศ เป็นต้น เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและแต่ละหน่วยงานต่างมีแผนดำเนินงานและกฎระเบียบในการปฏิบัติงานที่ยังไม่สอดคล้องกันทั้งหมด รวมถึงมีความซ้ำซ้อนกันในบางเรื่อง จึงทำให้การดำเนินการในภาพรวมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรบูรณาการงานร่วมกันเป็นระยะ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ประเด็นที่ปัจจุบันหลายฝ่ายให้ความสนใจเป็นอย่างมาก คือ การตรวจสอบคุณภาพมันสำปะหลังเส้นก่อนการส่งออก ซึ่งเห็นว่าไม่เคร่งครัดเหมือนในอดีต ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากในอดีตมันสำปะหลังเส้นไทยมีการส่งออกในปริมาณที่น้อยมาก ทำให้การตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ดำเนินการได้อย่างทั่วถึง แต่ปัจจุบันปริมาณการส่งออกมีมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้การตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึงเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งการแก้ไขเห็นควรเพิ่มบุคลากรให้มากขึ้น เพื่อให้ตรวจสอบสินค้าให้เป็นไปตามกฎระเบียบและขั้นตอนอย่างเข้มงวด รวมถึงเพิ่มบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ได้มีผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าการส่งออกมันสำปะหลังเส้นของไทย ผู้ส่งออกจะต้องเป็นสมาชิกสมาคมที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลังไทยสมาคมใดสมาคมหนึ่ง ได้แก่ สมาคมการค้ามันสำปะหลังเส้นไทย สมาคมโรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทย สมาคมโรงงานผู้ผลิตมันสำปะหลังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือสมาคมแปรรูปมันสำปะหลังไทย จึงเห็นควรให้สมาคมเป็นผู้รับรองพฤติกรรมสมาชิก หากสมาชิกของสมาคมใดกระทำความผิด สมาคมนั้น

จะต้องร่วมเป็นผู้รับผิดชอบในค่าเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม มีผู้เชี่ยวชาญบางท่านให้ความเห็นแย้งว่า การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมทำได้ยากและเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดคือภาครัฐจะต้องเข้มงวดการตรวจสอบการส่งออกอย่างเข้มงวดและลงโทษอย่างจริงจัง ซึ่ง วุฒิ เอร่าวัฒน์ (2549 : 160-196) ได้เสนอแนะว่ารัฐบาลควรให้ความสนใจในประเด็นความโปร่งใสในการแข่งขัน เช่น ปัญหาการปลอมปนข้าวหอมมะลิไทย เนื่องจากการปลอมปนข้าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการแข่งขันของข้าวหอมมะลิไทยได้ และรัฐบาลควรส่งเสริมการแปรรูปข้าวหอมมะลิไทยเป็นสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ข้าวหอมมะลิไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดโลกมากขึ้น

2.3 ยุทธศาสตร์สร้างเสถียรภาพและเพิ่มความได้เปรียบของมันสำปะหลังเส้นไทย เป็นยุทธศาสตร์ที่ได้จากการเชื่อมโยงประเด็นจุดอ่อนและโอกาส ซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะปรับปรุงจุดอ่อนของมันสำปะหลังไทย เพื่อช่วยโอกาสในการผลักดันการค้ามันสำปะหลังเส้นไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน จากผลการวิจัยผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้มีความเห็นที่ตรงกันว่าการสร้างเสถียรภาพของมันสำปะหลังไทย จะต้องเริ่มต้นจากเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังก่อนเป็นอันดับแรก หากเกษตรกรสามารถประกอบการเกษตรได้อย่างมั่นคง การดำเนินการในขั้นตอนต่อไปจะสะดวกและรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้แนวทางที่จะสร้างเสถียรภาพนั้น ควรสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร และเชื่อมโยงกับตลาดระหว่างผู้ผลิต ผู้แปรรูป และผู้ส่งออก ซึ่งหากเกิดการเชื่อมโยงกันได้จะทำให้การวางแผนการเพาะปลูกและการผลิตสินค้าล่วงหน้าได้ และลดการเกิดปัญหาสินค้าล้นตลาด ซึ่งการเชื่อมโยงตลาดนี้ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการสนับสนุนให้สหกรณ์การเกษตรเป็นผู้รวบรวมสินค้า เป็นช่องทางที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรสามารถเข้าถึงลูกค้าหรือสมาชิกในพื้นที่ได้ง่าย และเข้าใจสภาพท้องที่ได้ดีกว่า แต่ปัญหาหลักของสหกรณ์การเกษตร คือ มีการวัดผลการดำเนินการที่กำไรของสหกรณ์ ทำให้หลายสหกรณ์ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสินเชื่อหรือการขายปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตรเป็นหลัก และไม่กล้าตัดสินใจประกอบกิจการการอย่างอื่น เนื่องจากหากประสบปัญหาขาดทุน ผู้บริหารสหกรณ์อาจถูกตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายหลังได้ ซึ่งถือว่าไม่เป็นผลดีเพราะจะไม่เกิดการสร้างกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้ ดังนั้น ภาครัฐจะต้องสนับสนุนอย่างจริงจังในการเชื่อมโยงตลาดพร้อมเข้าไปเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำสหกรณ์การเกษตร ซึ่งจะเป็นผลดีต่อเกษตรกรไทยในระยะยาวต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ สุคนธ์ทิพย์ เรื่องสิทธิมนุษยกุล (2549 : 54-57) ที่ได้เสนอแนวทางการทำให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์สูงสุดว่าควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกัน เพื่อแบ่งปันการใช้เครื่องจักร เช่น รถไถใหญ่ เครื่องขุดมันสำปะหลัง ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกร

สามารถลดต้นทุนคงที่และค่าจ้างเครื่องจักรลงได้ นอกจากนี้ การรวมกลุ่มกันยังทำให้มีอำนาจในการต่อรองเพิ่มขึ้น ทั้งในการซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อให้ราคาถูกลง และยังมีอำนาจในการต่อรองราคาขายผลผลิตได้อีกด้วย

ในระยะสั้น วิธีการที่จะช่วยรักษาเสถียรภาพด้านราคามันสำปะหลังได้คือภาครัฐต้องกำหนดมาตรการชะลอการเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกร และมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการช่วยรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่ผลผลิตของประเทศเพื่อนบ้านออกสู่ตลาดมาก ซึ่งที่ผ่านมามาตรัฐได้มีมาตรการในแนวทางดังกล่าวแล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง รวมถึงข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการมีอยู่อย่างจำกัด ไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังนั้น การกำหนดมาตรการชะลอการเก็บเกี่ยวหรือจูงใจให้รับซื้อสินค้าดังกล่าว ควรพิจารณาหรือปรับปรุงเงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการให้สอดคล้องกับสภาพจริง ซึ่งจะทำให้การสร้างเสถียรภาพในระยะสั้นทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิภา ชนากรณ์เมธา (2549 : 80) ที่ได้เสนอแนะว่ารัฐบาลควรพยายามหาแนวทางที่จะช่วยเหลือเกษตรกรเพื่อลดต้นทุนการผลิต และควรขยายสินเชื่อเกษตรกรให้กว้างขวางออกไปเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนดำเนินการของชาวไร่มันสำปะหลัง นอกจากนี้ ได้มีผู้เชี่ยวชาญบางท่านให้ความเห็นว่า สาเหตุที่เกษตรกรไทยไม่สามารถชะลอการเก็บเกี่ยวในช่วงต้นปีได้ เนื่องจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ได้กำหนดให้เกษตรกรลูกหนี้มันสำปะหลังต้องเร่งชำระหนี้ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี ทำให้เกษตรกรจึงต้องเร่งขูดมันสำปะหลังเพื่อนำไปชำระหนี้ที่ค้างชำระดังกล่าว ดังนั้น แนวทางหนึ่งที่จะช่วยชะลอการเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรได้ ธกส. จะต้องดำเนินการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรอย่างจริงจังและทั่วถึง เพื่อให้เกษตรกรสามารถชะลอการเก็บเกี่ยวได้ แต่อาจเกิดความเสียดังกับเกษตรกรผู้ปลูกเช่นกัน หากราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรขายได้มีราคาต่ำกว่าราคาในช่วงต้นฤดูการผลิต และไม่มีแนวทางการรับประกันความเสี่ยง จึงทำให้มาตรการดังกล่าวไม่ได้รับการตอบรับจากเกษตรกรมากนัก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหามาตรการที่จูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการมากกว่าเดิมและพิจารณาแนวทางการประกันความเสี่ยงดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้ ถึงแม้ประเทศไทยจะมีระบบโลจิสติกส์และระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ดี แต่ต้นทุนต่างๆ ด้านที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การผลิตจนถึงการส่งออกยังสูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันด้านราคาสินค้าของประเทศเพื่อนบ้านได้ ดังนั้น จึงจะต้องศึกษาและพัฒนาบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานทุกขั้นตอนเพื่อลด

ต้นทุนในภาพรวม อันจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันด้านราคากับประเทศเพื่อนบ้านได้ต่อไป

2.4 ยุทธศาสตร์ลดการพึ่งพาจีน เป็นยุทธศาสตร์ที่ได้จากการเชื่อมโยงประเด็นจุดอ่อนและอุปสรรค ซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะลดจุดอ่อนของมันเป็นสำปะหลังไทย และหลีกเลี่ยงอุปสรรคของการค้ามันสำปะหลังเส้นไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน จากผลการวิจัย นักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นว่าข้อเสียและอุปสรรคที่สำคัญของมันสำปะหลังเส้นไทยคือ มันสำปะหลังเส้นไทยส่งออกไปประเทศจีนเพียงประเทศเดียว หากในอนาคตจีนมีการลดปริมาณการใช้มันสำปะหลังเส้นลง หรือมีการนำเข้ามันสำปะหลังเส้นจากประเทศคู่แข่งอื่นมากขึ้น จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยได้ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาเนื่องจากราคาข้าวโพดมีราคาสูงและรัฐบาลจีนมีนโยบายส่งเสริมให้ใช้ธัญพืชอื่นในการผลิตเอทานอลแทนข้าวโพด ทำให้จีนเลือกใช้มันสำปะหลังเส้นแทนข้าวโพด แต่หากราคาข้าวโพดในประเทศจีนลดลง และจีนมีนโยบายที่จะใช้ข้าวโพดในสต็อกของรัฐบาลซึ่งปัจจุบันมีอยู่มากมาผลิตเอทานอลแทน จะทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาได้ โดยผู้เชี่ยวชาญหลายรายให้ความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ที่จีนจะนำข้าวโพดในประเทศมาใช้แทนมันสำปะหลังเส้นไทย ดังนั้นประเทศไทยควรเตรียมการในระยะยาวไว้ล่วงหน้ากรณีจีนลดการนำเข้ามันสำปะหลังเส้นไทยลง โดยการส่งเสริมการใช้มันสำปะหลังภายในประเทศให้มากขึ้น หรือส่งเสริมการนำมันสำปะหลังไปผลิตเป็นสินค้าอื่นที่มีมูลค่าเพิ่มและขยายการส่งออกไปยังตลาดใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพงษ์ อภิทธิจ (2547 : 121) พบว่าราคามันสำปะหลังที่ระดับส่งออกส่งผลกระทบต่อทั้งระยะสั้นและระยะยาวกับราคาในระดับขายส่งหรืออีกนัยหนึ่งคือกระทบต่อราคาภายในประเทศ ดังนั้นผู้ผลิตควรมองหาตลาดภายในโดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งมันเส้น มันอัดเม็ดและแป้งมันให้สนองตอบกับความต้องการผู้ใช้อยู่ในประเทศเพื่อเป็นตลาดรองรับไว้ในกรณีราคาส่งออกเกิดเปลี่ยนแปลงซึ่งจะช่วยลดผลกระทบที่ทำให้ราคาขายส่งผันผวนตามสถานการณ์โลกและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริรัตน์ แก้วเก่า (2554 : 64) ที่ได้ศึกษาสภาพการตลาดมันสำปะหลังของไทย และเสนอว่าประเทศไทยผลิตมันสำปะหลังเพื่อการส่งออกเป็นหลัก โดยจีนเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ แต่หากจีนไม่มีนโยบายส่งเสริมใช้พลังงานทดแทนจะทำให้การส่งออกมันเส้นและมันอัดเม็ดของไทยลดลง เนื่องจากจีนลดปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเพื่อผลิตพลังงานทดแทนย่อมจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมมันเส้นของไทย ดังนั้นภาครัฐควรส่งเสริมอุตสาหกรรมที่สามารถรองรับมันเส้นเพื่อให้สัดส่วนการใช้มันเส้นภายในประเทศเพิ่มขึ้น ตลอดจนกำหนดนโยบายส่งเสริมการส่งออกมันเส้น และขยายตลาดไปยังประเทศที่มีศักยภาพ



ในการนำเข้้ำมันเส้นของไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อูษา ตั้งอิศริยยศ (2551 : 68-69) ศึกษาการส่งผ่านราคามันสำปะหลัง พบว่ามันสำปะหลังต้องพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก ดังนั้นผู้ผลิตควรมองหาตลาดภายใน โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปเป็นรูปแบบอื่น เพื่อตอบสนองความต้องการผู้ใช้ และรัฐควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากมันสำปะหลังให้กับเกษตรกร เพื่อที่จะได้นำไปแปรรูปเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มากขึ้น รวมถึงงานวิจัยของ อัจฉรา ทองสวัสดิ์ (2553 : 144) ที่ศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และเห็นว่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยยังมีข้อจำกัดด้านตลาดส่งออกที่มีผลกระทบอยู่เพียงไม่กี่ประเทศ ซึ่งจะทำให้มีความเสี่ยงในการส่งออกได้ในอนาคต จึงควรมีการหาแนวทางที่จะขยายการส่งออกไปยังตลาดใหม่ ๆ เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาส่งออกสูง นอกจากนี้ ได้มีผู้เชี่ยวชาญบางท่านให้ความเห็นว่า ควรสนับสนุนการนำมันสำปะหลังไปผลิตเป็นเอทานอล เพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทน ซึ่งจะเป็นการลดอุปทานมันสำปะหลังภายในประเทศทางหนึ่ง แต่ภาครัฐจะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และสร้างความชัดเจนเรื่องนโยบายการใช้เอทานอล ในอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนด้วย เนื่องจากยังมีข้อกฎหมายหลายประการที่ไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการรายย่อยให้สามารถผลิตเอทานอลและใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่พลังงานได้ ซึ่งจะเป็นการลดความเสี่ยงในการพึ่งพิงตลาดจีนอีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไฉไล กองทอง (2551 : 123) ศึกษาความสามารถในการแข่งขันการส่งออกแป้งมันสำปะหลังของไทย และพบว่าจากภาวะราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่เพิ่มสูงขึ้น ภาครัฐได้มีนโยบายการผลิตพลังงานทดแทนจากผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ อ้อย ปาล์ม น้ำมัน และมันสำปะหลัง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการแข่งขันปัจจัยการผลิตระหว่าง โรงแป้งมันสำปะหลังกับ โรงงานผลิตเอทานอล ทำให้ราคารับซื้อหัวมันสำปะหลังสดมีราคาที่เพิ่มสูงขึ้นและจะมีผลต่อต้นทุนการผลิตแป้งมันสำปะหลังที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย ซึ่งจะมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า โดยเฉพาะประเทศเวียดนามได้

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณยอดขายมันสำปะหลังเส้น คือ ปัจจัยด้านราคาขาย ปัจจัยด้านความนิยมในตัวสินค้า ปัจจัยด้านการเติบโตของกิจการของลูกค้า ปัจจัยด้านจำนวนยอดการสั่งซื้อสินค้าของลูกค้า และปัจจัยด้านราคาสินค้าที่ใช้ทดแทนกัน ดังนั้นจึงเห็นควรมีการเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่เกี่ยวข้องในแต่ละ



ปัจจัยดังกล่าว เพื่อผลักดันการส่งออกมันสำปะหลังเส้นไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไป ดังนี้

1.1.1 ปัจจัยด้านราคาขาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมุ่งเน้นไปที่การลดต้นทุนของเกษตรกรและผู้ประกอบการ โดยส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกร หรือการพัฒนาเทคโนโลยีเครื่องจักรเพื่อยกระดับคุณภาพการผลิต เป็นต้น

1.1.2 ปัจจัยด้านความนิยมในตัวสินค้า เห็นควรเร่งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้า โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มันสำปะหลังเส้นไทยในตลาดต่างประเทศ รวมถึงการพัฒนามันสำปะหลังเส้นคุณภาพดี เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าไทยและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้าต่างประเทศ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์แปรรูปมันสำปะหลังเส้นคุณภาพดีหรือผลิตมันสำปะหลังด้วยตนเอง เพื่อให้มีสินค้าคุณภาพดีออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง และเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ

1.1.3 ปัจจัยด้านการเติบโตของกิจการของลูกค้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้า การนำเข้าและการส่งออกมันสำปะหลังเส้น รวมถึงการพัฒนากระบวนการคมนาคมขนส่งให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้มีความพร้อมในการรองรับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจจีนและกิจการของลูกค้าในอนาคตต่อไป

1.1.4 ปัจจัยด้านจำนวนยอดการสั่งซื้อสินค้าของลูกค้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มความเข้มงวด รวมถึงปรับปรุงและแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้ามันสำปะหลังเส้นจากประเทศเพื่อนบ้านและการส่งออกมันสำปะหลังเส้นไปยังต่างประเทศ รวมถึงเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มันสำปะหลังเส้นไทยในตลาดต่างประเทศ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าต่างประเทศ

1.1.5 ปัจจัยด้านราคาสินค้าที่ใช้ทดแทนกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มันสำปะหลังเส้นไทยในตลาดต่างประเทศ เพื่อเป็นการรักษาฐานลูกค้าไว้และพัฒนาการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานทุกขั้นตอนเพื่อลดต้นทุน เพื่อให้มันสำปะหลังเส้นไทยสามารถแข่งขันด้านราคากับสินค้าที่ใช้ทดแทนกันได้

1.2 จากผลการวิจัย สรุปถึงสภาพแวดล้อมของอุตสาหกรรมมันสำปะหลังเส้นไทยในประเด็นต่างๆ ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ซึ่งเป็นข้อมูลที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ประกอบการวางแผนหรือจัดทำยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับอุตสาหกรรมมันสำปะหลังเส้นไทยต่อไป

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ SWOT Matrix มาใช้ร่วมกับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน ซึ่งควรที่จะเลือกจะยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้

1.4 เนื่องจากแผนยุทธศาสตร์ที่ได้จากการวิจัย มียุทธศาสตร์ย่อย มาตรการ และแนวทางการดำเนินการจำนวนมาก และมีความยากง่าย ซับซ้อนในการดำเนินการไม่เหมือนกัน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาแผนยุทธศาสตร์อย่างละเอียด และนำยุทธศาสตร์ไปปรับใช้ตามความเหมาะสมต่อไป

## 2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การออกแบบงานวิจัยที่น่าเสนอในครั้งนี้ เป็นภาพรวมของการค้ามันสำปะหลังเส้นของไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น ไม่ได้ศึกษาถึงการค้าผลิตภัณฑ์แปรรูปมันสำปะหลังชนิดอื่นๆ เช่น แป้งมันสำปะหลัง หรือ เอทานอล เป็นต้น ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาตลาดแป้งมันสำปะหลัง หรือตลาดเอทานอลเชิงลึก เพื่อให้ครอบคลุมการค้าสินค้าเกษตรมันสำปะหลังของไทย

2.2 การวิจัยได้กำหนดยุทธศาสตร์การค้าและนโยบายไว้หลากหลาย แต่ไม่ได้กำหนดตัวชี้วัดแต่ละด้านเพื่อนำไปสู่การประเมินผลแต่อย่างใด จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่กระบวนการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดต่อไป

2.3 จุดแข็งสำคัญของประเทศไทยคือมีผลผลิตมาก เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ และเพียงพอต่อความต้องการของตลาดต่างประเทศ จึงเห็นควรศึกษาและพัฒนาการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรผู้ปลูก รวมถึงการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อรักษาจุดแข็งมันสำปะหลังเส้นไทยไว้

2.4 ควรมีการศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของการค้ามันสำปะหลังเส้นไทยไปจีนเชิงลึก เช่น ศึกษาแนวทางการพัฒนาบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานทุกขั้นตอนเพื่อลดต้นทุนด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพสหกรณ์การเกษตร ในการรวบรวมผลผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาสินค้าล้นตลาดอีกทางหนึ่ง

2.5 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมโอกาสและรักษาโอกาสของมันสำปะหลังเส้นไทยในตลาดจีน เช่น ศึกษาแนวทางการพัฒนาระดับมาตรฐานการผลิตหรือคุณภาพ

ส่งออกมันสำปะหลังเส้นไทย ที่สามารถนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นทางเลือกของลูกค้าที่ต้องการมันสำปะหลังเส้นคุณภาพดี เป็นต้น

2.6 จากการศึกษาพบว่าอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการส่งออกมันสำปะหลังเส้นไทยไปจีน คือ ตลาดหลักมีแค่อินเดียเพียงประเทศเดียว อีกทั้งประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่ง เช่น กัมพูชา หรือ เวียดนาม มีโอกาสที่จะแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดจากไทยในอนาคต ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการพึ่งพิงตลาดจีนเพียงตลาดเดียว เช่น การศึกษาแนวทางการแปรรูปมันสำปะหลังเป็นสินค้าอื่นที่มีมูลค่าเพิ่ม และแนวทางการขยายตลาดผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปยังตลาดใหม่ เป็นต้น



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY